

क्षीरतैलस्फटिकाभ्यामन्यौ खस्फटिकाविमौ । शुक्तिजं मौक्तिकं मुक्ता मुक्ताफलं रसोद्भवम् ॥ १०६८

इति पृथ्वीकायः ।

नीरं वारि जलं दकं कमुदकं पानीयमम्भः कुशं
तोयं जीवनजीवनीयसलिलाणीस्यम्बु वाः शंबरम् ।
क्षीरं पुष्करमेघपुष्पकमलान्यापः पयःपाथसी
कीलालं भुवनं वनं घनरसो यादोनिवासोऽमृतम् ॥ १०६९
कुलीनसं कंबन्धं च प्राणदं सर्वतोमुखम् । अस्थाथास्थागमस्ताघमगाधं चातलस्पृशि ॥ १०७०
निम्नं गभीरं गम्भीरमुत्तानं तद्विलक्षणम् । अच्छं प्रसन्नेऽनच्छं स्यादाविलं कलुषं च तत् ॥ १०७१
अवश्यायस्तु तुहिनं प्रालेयं मिहिका हिमम् । स्याग्नीहारस्तुषारश्च हिमानी तु महद्विमम् ॥ १०७२
पारावारः सागरोऽवारपारोऽकूपारोदध्यर्णवा वीचिमाली ।
यादः स्रोतोवार्नदीशैः सरस्वान्सिन्धूदन्वन्तौ मितद्रुः समुद्रः ॥ १०७३
आकरो मकराद्रन्नाज्जेलान्निधिधिराशयः । द्वीपान्तरा असंख्यास्ते सप्तैवेति तु लौकिकाः ॥ १०७४
लवणक्षीरदध्याज्यसुरेक्षुस्वादुवारयः । तरङ्गे भङ्गवीच्यूर्मुत्कलिका महति त्विह ॥ १०७५
लहुर्युल्लोलकल्ला आवर्तः पयसां भ्रमः । तालूरो बोलकश्चासौ बेला स्याद्दृढिरम्भसः ॥ १०७६
छिण्डीरोऽब्धिकफः फेनो बुद्बुदस्थासकौ समौ । मर्यादा कूलभूः कूलं प्रपातः कच्छरोधसी ॥ १०७७
तटं तीरं प्रतीरं च पुलिनं तज्जलोज्झितम् । सैकतं चान्तरीपं तु द्वीपमन्तर्जले तटम् ॥ १०७८
तत्परं पारमवारं त्वर्वाकपात्रं तदन्तरम् । नदी हिरण्यवर्णा स्याद्रोधोवक्रा तरङ्गिणी ॥ १०७९
सिन्धुः शैवलिनी वह्ना च ह्रदिनी स्रोतस्विनी निम्नगा
स्रोतो निर्झरिणी सरिच्च तटिनी कूलं कषा वाहिनी ।
कर्णूर्ध्वपवती समुद्रदयिताधुन्यौ स्रवन्तीसर-
स्वसौ पर्वतजापगा जलधिगा कुल्या च जम्बालिनी ॥ १०८०
गङ्गात्रिपथगा भागीरथी त्रिदशदीधिका । त्रिस्रोता जाह्नवी मन्दाकिनी भीष्मकुमारसूः ॥ १०८१
सरिद्वरा विष्णुपदी सिद्धस्वःसर्गिखौपगा । ऋषिकुल्या हैमवती स्वर्वापी हरशेखरा ॥ १०८२
यमुना यमभगिनी कालिन्दी सूर्यजा यमी । रेवेन्दुजा पूर्वगङ्गा नर्मदा मेकलाद्रिजा ॥ १०८३
गोदा गोदावरी तापी तपनी तपनात्मजा । शुतुद्रिस्तु शतद्रुः स्यात्कावेरी त्वर्धजाह्नवी ॥ १०८४
करतोया सदानीरा चन्द्रभागा तु चन्द्रका । वासिष्ठी गोमती तुल्ये ब्रह्मपुत्री सरस्वती ॥ १०८५
विपाट्विपाशार्जुनी तु बाहुदा सैतवाहिनी । वैतरणी नरकस्था स्रोतोम्भःसरणं स्वतः ॥ १०८६
प्रवाहः पुनरोधः स्याद्वेणी धारा रथश्च सः । घट्टस्तीर्थावतारेऽम्बुवृद्धौ पूरः प्लवश्च सः ॥ १०८७
पुटभेदास्तु वक्राणि भ्रमास्तु जलनिर्गमाः । परीवाहा जलोच्छ्वासाः कूपकास्तु विदारकाः ॥ १०८८

१. कं बन्धम् इति द्वे नामनी इत्येके. २. धूममहिषी, धूमिकाधूमयोऽपि. ३. ईशपदं यादःप्रभृतिभिर-
न्वेति, यौगिकत्वात्—यादःपतिरित्यादयः. ४. आकरशब्दो रत्नान्ताभ्यामन्वेति, यौगिकत्वात्—मकरालयो रत्नराशि-
रपि. ५. जलशब्दो निध्यादिभिरन्वेति, यौगिकत्वात्—वारिनिधिः वारिराशिरित्यादयः. ६. स्रपदं भीष्मेणाप्यन्वेति.
७. आपगापदं सिद्धपदेनाप्यन्वेति. ८. कलिन्दतनयापि. ९. चान्द्रभागा च. १०. चक्राणि च.